

Семенов Віктор Васильович,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПІДСТАВИ КЛАСИФІКАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНИХ ПОМИЛОК СЛІДЧОГО ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОБШУКУ^У

У діяльності слідчого з розслідування злочинів досить чітко простежуються два основні напрями збирання доказової інформації. Таку інформацію слідчий одержує при проведенні, з одного боку - слідчих (розшукових) дій, спрямованих на виявлення матеріальних слідів злочину, речових доказів і документів, з іншого боку - проведення слідчих дій, спрямованих на одержання й перевірку показань. Отримані докази можна згрупувати з урахуванням існуючого розподілу в теорії доказів на особистісні (суб'єктивного характеру) і речові (об'єктивного характеру).

Наявність у справі речових доказів, що вказують на суб'єкти злочину , або інакше - наявність «німих свідків», дозволяє об'єктивізувати процес доведення. Обшук у системі слідчих дій займає особливе положення, пов'язане з можливістю отримання матеріальної інформації.

Досягнення успішності проведення слідчих дій полягає в реалізації комплексу дій, що є складовими (аспектами, елементами), притаманними кожній слідчій дії. Значна частина вчених криміналістів виділяє наступні елементи слідчої дії: кримінально-процесуальний; морально-етичний; психологічний; організаційно -тактичний.

Стосовно організаційної частини, то до неї відносяться дії, що сприяють найбільш раціональному проведенню розслідування, його плануванню, підготовки, та проведенню слідчих дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей, використанню технічних засобів, взаємодії суб'єктів розслідування.

У тактичній частині розглядаються дії, спрямовані на розв'язання безпосередньо завдань розслідування, прийняття тактичних рішень і визначення своєчасності проведення слідчих дій, оцінка необхідності здійснення запланованих заходів з урахуванням слідчої ситуації, що склалася.

Ґрунтуючись на класифікації помилок у діяльності людини можна зазначити, що здійснюючі діяльність з розслідування злочинів через проведення слідчих (розшукових) дій, слідчий може чинити помилки, зазначені як організаційно-тактичні, чинені з вини слідчого при проведенні слідчої дії, відповідно - обшуку.

Слідчі помилки і їх система вивчаються в рамках декількох юридичних наук: кримінального права, кримінального процесу, криміналістики. При цьому об'єктом вивчення в криміналістичній науці виступають, перш за все, помилки що мають організаційно-тактичний характер.

Тактична помилка - це вибір і (або) проведення дій в рамках розслідування злочину, що не узгоджуються із слідчою ситуацією, що склалася, або без врахування перспектив її розвитку (а в типовій ситуації - і в протиріччі з науковими рекомендаціями), або відмова від необхідних дій в конкретній слідчій ситуації.

Організаційно-тактичні помилки можна класифікувати за різними підставами. Зокрема, залежно від етапу проведення слідчих дій; залежно від міри значущості дій, залежно від наслідків, які потягла за собою помилка.

Найчастіше організаційно-тактичних помилок слідчі допускаються на етапі підготовки обшуку, та на етапі проведення безпосередньо слідчої дії - обшуку. Досягнення завдань при проведенні обшуку здійснюється через завдання етапу слідчої дії.

Підготовки до проведення слідчої дії: Підготовчий етап умовно ділиться на дві стадії:

Підготовчі заходи, що проводяться слідчим з моменту прийняття рішення про проведення обшуку до прибуття на місце.

На зазначеному етапі проведення такої слідчої дії, як обшук, найбільш поширеними є такі організаційно-тактичні помилки.

Часто, слідчий підтримуючи та розвиваючи типову версію, нехтує іншими можливими варіантами розвитку подій, що призводить до упущення важливих моментів, важливої інформації, доказів; дії спрямовуються на пошуки предметів (осіб), що мають менше значення для розслідування кримінального правопорушення, а важливіші докази упускаються.

Наступною доцільно зазначити організаційно-тактичну помилку, якої припускається слідчий при проведенні обшуку - не запрошення фахівців на місце проведення обшуку, присутність яких є обов'язковою, тому що могла б полегшити роботу та допомогти при проведенні слідчої дії.

Також до тактичних помилок можна віднести не застосування технічних засобів.

Слід забезпечити раптовість та планомірність проведення обшуку.

Планомірність обшуку полягає в дотриманні вірної послідовності слідчого пошукових дій на всіх етапах. Проте слідчі інколи нехтують цими особливостями, тим самим даючи змогу злочинцю втекти, або переховати (знищити) докази.

Робочий етап складається з оглядової і пошукової стадій.

На даному етапі реалізується намічений план і вирішуються (не завжди) ті завдання, які ставив перед собою слідчий. Це етап застосування тактичних прийомів та перевірки версій шляхом підтвердження або спростування зроблених з них висновків.

На даному етапі тактичні помилки, як правило, витікають із слідчих помилок, що сталися на попередніх етапах (стадіях).

Оцінка отриманих результатів, визначення їх значимості для розслідування заключна стадія слідчої дії. Аналіз роботи, виконаної при проведенні слідчої дії та отриманих результатів, необхідний як для перевірки достовірності добутої інформації, так і для вирішення питання про її значимість для доведення провини підозрюваного і шляхи подальшого використання. На цій стадії виявляються помилки, допущені при проведенні слідчої дії, оцінюються їх можливі результати, вирішується питання про доцільність повторного проведення даної дії.

Остання стадія є найважливішою, оскільки тут аналізується проведена робота, аналізуються слідчі дії, дається змога віднайти допущені помилки та по можливості їх виправити. Проте слідчі легковажно відносяться до цієї стадії, тим самим ускладнюючи роботу на наступних етапах провадження слідства.